

Brussel, 16 juni 2025
(OR. en)

9595/25

SOC 329
EMPL 207
EDUC 189
ECOFIN 639

NOTA

---

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	Beoordeling van de landspecifieke aanbevelingen voor 2025 en de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen voor 2024: advies van het Comité voor de werkgelegenheid en het Comité voor sociale bescherming <i>- Bekrachtiging</i>

De delegaties vinden hierbij het advies van het Comité voor de werkgelegenheid en het Comité voor sociale bescherming over de beoordeling van de landspecifieke aanbevelingen voor 2025 en de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen voor 2024, dat door de Raad (Epsco) op 19 juni 2025 moet worden bekrachtigd.

Addenda bij deze nota:

- Evaluaties van de sociale convergentie van het EMCO-SPC van 2025 – landspecifieke conclusies (ADD 1)
- Bij het multilaterale toezicht verrichte evaluaties van het EMCO van 2025 – landspecifieke conclusies (ADD 2)
- Multilaterale uitvoeringsevaluaties van het SPC van 2025 – landspecifieke conclusies (ADD 3)

Advies van het Comité voor de werkgelegenheid en het Comité voor sociale bescherming over de cyclus van het Europees Semester 2025

13 juni 2025

Preambule

Op basis van de bepalingen van de artikelen 148, 150 en 160 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), de besluiten van de Raad tot instelling van de comités en Verordening (EU) 2024/1263 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid, zijn het Comité voor de werkgelegenheid (EMCO) en het Comité voor sociale bescherming (SPC) bevoegd voor de uitvoering van het Europees Semester op het gebied van het werkgelegenheids-, vaardigheden- en sociaal beleid.

Tijdens de hele cyclus van het Europees Semester 2025 hebben het EMCO en het SPC, naar aanleiding van de respectieve voorstellen van de Europese Commissie, dan ook bijgedragen aan de afronding van het jaarlijkse *Gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid*¹, de *Aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone (EZ)*² en de *nieuwe landspecifieke aanbevelingen (LSA's)*³. Voorts hebben de comités een reeks conclusies van de Raad opgesteld die het *Gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025*⁴ vergezellen, en een *Horizontale nota*⁵ voor de Europese Raad die bij de LSA's voor 2025 hoort.

---

¹ Het Gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025 is op 18 december 2024 [door de Commissie voorgesteld](#) als onderdeel van het najaarspakket. Na onderhandelingen in de comités is het op 10 maart [door de Raad Epsco aangenomen](#). De definitieve versie ervan is beschikbaar [via deze link](#).

² De [werkgelegenheids- en sociale aspecten](#) van de aanbeveling voor de eurozone zijn goedgekeurd tijdens de zitting van de Raad Epsco op 10 maart. De aanbeveling is [uiteindelijk aangenomen](#) tijdens de zitting van de Raad Ecofin op 13 mei.

³ De landspecifieke aanbevelingen 2025 zijn op 4 juni [door de Commissie voorgesteld](#) als onderdeel van het voorjaarspakket. Na onderhandelingen in de comités heeft de Raad Epsco in zijn zitting op 19 juni de werkgelegenheids- en sociale aspecten goedgekeurd. De uiteindelijke vaststelling zal plaatsvinden tijdens de zitting van de Raad Ecofin op 8 juli.

⁴ De [conclusies van de Raad over het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025](#) zijn door de Raad Epsco op 10 maart goedgekeurd.

⁵ De horizontale nota over de landspecifieke aanbevelingen voor 2025, die op gezag van het Poolse voorzitterschap is opgesteld, is bedoeld als bijdrage aan de politieke debatten in de Raad (Epsco en Ecofin op respectievelijk 19 en 20 juni) en de Europese Raad (26-27 juni).

De comités hebben ook de vooruitgang onderzocht die de lidstaten hebben geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende LSA's van de Raad voor 2024. De uitvoering van het kader voor sociale convergentie (SCF) heeft ook bijgedragen tot het monitoren van de stand van de opwaartse sociale convergentie in de EU⁶. Wat dit laatste betreft, werd de eerste analyse geïntegreerd in het Gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025, terwijl de tweede analyse door de Commissie werd gepubliceerd, na bilateraal overleg met de betrokken lidstaten en raadpleging van de sociale partners over de risico's en uitdagingen voor opwaartse sociale convergentie. De bevindingen van de tweede analyse werden vervolgens besproken in het EMCO en het SPC, via een reeks *evaluaties van de sociale convergentie*⁷.

Na de inwerkingtreding van Verordening (EU) 2024/1263⁸ in 2025 hebben de comités ook voor het eerst de werkgelegenheids- en sociale aspecten van de nieuwe budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn⁹ en de daarmee verband houdende *jaarlijkse voortgangsverslagen*¹⁰ van de lidstaten besproken. In samenwerking met de Ecofin-comités hebben het EMCO en het SPC ook bijgedragen aan het opstellen van de aanbevelingen van de Raad ter bekrachtiging van de budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn¹¹.

Deel 1 van dit advies bevat de algemene standpunten van de comités over de governanceaspecten van het Europees Semester. **Deel 2** bevat beschouwingen over de voorstellen voor de LSA's van 2025 die door de Europese Commissie zijn aangenomen en op 5 juni 2025 aan het EMCO en het SPC zijn voorgelegd. **Deel 3** bevat het resultaat van het onderzoek naar de vorderingen van de lidstaten bij de uitvoering van de relevante LSA's van 2024 en naar de bevindingen van het kader voor sociale convergentie, in de vorm van thematische boodschappen die voortvloeien uit de evaluaties die de comités in het kader van het multilaterale toezicht hebben verricht. De landspecifieke conclusies zijn als **bijlagen** bijgevoegd.

---

⁶ Het ontwerp en de resultaten van het kader voor sociale convergentie zijn gedocumenteerd in de [Belangrijkste bevindingen over de invoering van een kader voor sociale convergentie in het Europees Semester](#) en het daarmee verband houdende [Verslag van de gezamenlijke EMCO-SPC-werkgroep](#). De documenten zijn op 12 juni 2023 voorgelegd aan de Raad Epsco. De kenmerken van het kader voor sociale convergentie zijn tussen oktober 2022 en mei 2023 besproken in een specifieke EMCO-SPC-werkgroep.

⁷ De Commissie heeft de tweede analyse op 11 april bekendgemaakt in een [werkdocument](#) van de diensten van de Commissie. De evaluaties werden op 13 mei uitgevoerd door het EMCO en het SPC (zie deel 3.1).

⁸ [Verordening \(EU\) 2024/1263](#) van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad.

⁹ De budgettaire-structurele plannen voor de middellange termijn worden [via deze link](#) bekendgemaakt.

¹⁰ De jaarlijkse voortgangsverslagen over 2025 worden [via deze link](#) bekendgemaakt.

¹¹ De aanbevelingen worden door de Commissie voorgesteld en tijdens de zittingen van de Raad Ecofin aangenomen.

Deel 1

Governanceaspecten van het Europees Semester

De cyclus van het Europees Semester 2025 was het eerste jaar van uitvoering van het nieuwe EU-kader voor economische governance, waarin de Europese pijler van sociale rechten een van de gemeenschappelijke prioriteiten van de Unie blijft. In overeenstemming met eerdere oproepen¹² waren de comités ingenomen met de invoering van een meer geïntegreerde aanpak van het economisch, budgettair, werkgelegenheids- en sociaal beleid, onder meer door nauwere samenwerking tussen de Raad Epsco en Raad Ecofin. In de cyclus van het Europees Semester 2025 werd onderkend dat werkgelegenheid, vaardigheden en onderwijs, en sociale prioriteiten essentieel zijn om de beginselen van de pijler te kunnen verwezenlijken, en tegelijkertijd een van de belangrijkste horizontale factoren zijn om het concurrentievermogen van de Unie te versterken en duurzame en inclusieve groei te bevorderen. In dit verband hebben het EMCO en het SPC de relevante aspecten van de eerste reeks door de lidstaten ingediende budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn besproken, hebben zij geholpen de aanbevelingen van de Raad op te stellen waarin de inhoud van de budgettair-structurele plannen voor de middellange termijn werd bekrachtigd, en hebben zij de bijbehorende inhoud van de jaarlijkse voortgangsverslagen besproken. In de plannen voor de middellange termijn wordt sterk de nadruk gelegd op werkgelegenheid, vaardigheden en onderwijs en sociaal beleid, waarbij een groot deel van de maatregelen een verlenging van het budgettaire aanpassingstraject op deze gebieden rechtvaardigen omdat zij naar verwachting een positief effect zullen hebben op de economische groei¹³. Voortbouwend op de uitgebreide beschouwingen die tussen 2023 en 2024 werden gehouden over de economische gevolgen van het arbeidsmarkt-, vaardigheden- en sociaal beleid¹⁴, hopen de comités dat de Commissie hen raadpleegt over het ontwerp en het mandaat van een speciale “kennishub”. Dit initiatief kan verder bijdragen tot een gedeeld inzicht in de wijze waarop werkgelegenheid, vaardigheden en onderwijs en sociale hervormingen en investeringen kunnen bijdragen tot sociale vooruitgang en duurzame en inclusieve economische groei.

---

¹² Zie het [advies over de toegevoegde waarde van sociale investeringen en de rol van de Raad Epsco in de governance van het Europees Semester](#) (punten 8, 9 en 11), dat de Raad in november 2023 heeft goedgekeurd, en het [advies over de toekomstige beleidsprioriteiten van de Unie inzake de Europese pijler van sociale rechten](#) (punten 16 en 17), dat de Raad in maart 2024 heeft goedgekeurd.

¹³ Zie de [brief van de voorzitters van het Comité voor de werkgelegenheid en het Comité voor sociale bescherming aan de ministers van de Raad Epsco](#) van 26 februari.

¹⁴ Een en ander heeft geleid tot het [Advies over de toegevoegde waarde van sociale investeringen en de rol van de Raad Epsco in de governance van het Europees Semester](#) (goedgekeurd door de Raad op 28 november 2023), het [oriënterend debat van de Raad Epsco en de Raad Ecofin](#) (van 12 maart 2024), de [conclusies van de Raad over de rol van arbeidsmarkt-, vaardigheden- en sociaal beleid voor veerkrachtige economieën](#) (goedgekeurd door de Raad op 20 juni 2024), en de [Vrijwillige leidende beginselen voor de EU-lidstaten met het oog op de evaluatie van de economische effecten van hervormingen en investeringen op het gebied van de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociaal beleid](#) (bekrachtigd door de Raad op 20 juni 2024).

Wat de werkgelegenheids- en sociale dimensie van het Semester betreft, bespraken de comités gedurende de gehele cyclus van 2025 de vooruitgang die tot dusver is geboekt bij het verwezenlijken van de EU- en nationale doelstellingen voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting¹⁵. Hoewel de EU goed op schema ligt om het kerndoel voor 2030 te halen, namelijk dat ten minste 78 % van de bevolking een baan heeft — zeven lidstaten hebben hun nationale streefcijfers al gehaald en de meerderheid lijkt daarin te zullen slagen — merkte het EMCO met bezorgdheid op dat de vorderingen op weg naar het EU-streefcijfer voor volwasseneneducatie beperkt zijn gebleven, aangezien slechts tien lidstaten de afstand tot hun nationale streefcijfers konden verkleinen¹⁶. Tegelijkertijd onderkende het Comité voor sociale bescherming dat de COVID-19-pandemie, de energiecrisis en de hoge inflatie er de afgelopen jaren voor hebben gezorgd dat de afname van het aantal mensen in de EU dat met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd slechts bescheiden was; slechts de helft van de lidstaten zijn dichterbij hun nationale streefcijfer gekomen en bij ongeveer een derde is sprake van achteruitgang. In mei toonden de comités zich ingenomen met de gelegenheid om hun standpunten over de inhoud van het volgende actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten verder kenbaar te maken, als aanvulling op de standpunten die zij reeds naar voren hadden gebracht in hun in 2024 opgestelde *Advies over de toekomstige beleidsprioriteiten voor de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten*¹⁷.

---

¹⁵ De comités hebben aan de Raad in juni 2022 een [Advies over het proces voor de vaststelling van nationale doelstellingen voor 2030](#) voorgelegd.

¹⁶ In dit verband riepen verscheidene EMCO-leden op om verder na te denken over de haalbaarheid om over te schakelen van AES-gegevens (gegevens van de enquête volwasseneneducatie) naar LFS-gegevens (gegevens van de arbeidskrachtenenquête) (zoals momenteel gepland), alsook over het potentieel om opleidingen op de werkplek te overwegen in het licht van de beperkte vooruitgang tot nu toe en het belang van dit soort opleidingen in sommige landen.

¹⁷ Zie voetnoot 12.

Om het in kaart brengen van risico's en uitdagingen voor opwaartse sociale convergentie te ondersteunen, heeft de Commissie het kader voor sociale convergentie ingevoerd. Na de evaluatie van het in 2024 uitgevoerde proefproject¹⁸, namen de comités met voldoening nota van de eerdere publicatie van de tweede analyse van de Commissie, waardoor ook de daarmee verband houdende evaluaties in het kader van het multilaterale toezicht beter konden worden voorbereid. Het EMCO en het SPC namen nota van de integratie van de bevindingen van het kader in de voorstellen voor de LSA's van 2025 en de landenverslagen, waardoor de vaststelling van beleidsmaatregelen ter bevordering van opwaartse sociale convergentie werd ondersteund. Sommige comitéleden herhaalden niettemin dat zij betwijfelen of het kader de risico's voor sociale convergentie volledig in kaart kon brengen, met name vanwege de tijdsgebondenheid van bepaalde sociale indicatoren en het ontbreken van een aantal relevante beleidsterreinen in het sociaal scorebord, en vroegen om meer dialoog om te zorgen voor transparantie in het proces dat leidt tot het in kaart brengen van landen die risico lopen op sociale convergentie door de Commissie. De comités staan klaar om samen met de Commissie aanpassingen door te voeren om de analyse en het proces te verbeteren.

Zoals gebruikelijk hebben het EMCO en het SPC ook uitgebreide besprekingen gevoerd met de sociale partners van de EU en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties over de beleidsprioriteiten die in het najaars- en het voorjaarspakket zijn vastgelegd. Deze uitwisselingen hebben geleid tot een constructieve en inhoudelijke dialoog, waarmee terdege rekening is gehouden bij het opstellen van dit advies. De comités bevestigen dat het betrekken van de sociale partners, vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden bij alle fasen van de cyclus van het Europees Semester en van de nationale beleidscyclus een belangrijke factor is voor het welslagen van de coördinatie en uitvoering van het economisch, werkgelegenheids- en sociaal beleid. In dit verband hebben het EMCO en het SPC de sociale partners en maatschappelijke organisaties in de eerste helft van 2025 nog meer bij hun activiteiten betrokken, teneinde hen ook meer te betrekken bij het in kaart brengen van uitdagingen en het formuleren van relevante beleidsreacties¹⁹.

---

¹⁸ Zie de [Beoordeling van het kader voor sociale convergentie zoals uitgevoerd als proefproject in de cyclus van het Europees Semester 2024](#), die op 2 december 2024 door de Raad (Epsco) is besproken.

¹⁹ Tijdens de cyclus van het Europees Semester 2025 is op 11 maart een tripartiete vergadering gehouden in de Groep beleidsanalyse van het EMCO – waarbij nationale sociale partners uit alle lidstaten betrokken waren – en op 11 april in het SPC (ook hier waren maatschappelijke organisaties bij betrokken). Tijdens beide vergaderingen werd de uitvoering van het in maart 2024 gepubliceerde [actieplan van de Commissie inzake tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden](#) besproken.

Ook hebben de leden van het EMCO en het Onderwijscomité in maart een gezamenlijke vergadering gehouden naar aanleiding van de publicatie van de vaardigheidsunie door de Europese Commissie. Tijdens de gedachtewisseling benadrukten de lidstaten het belang van het initiatief en verdere investeringen in onderwijs en vaardigheden, en bespraken zij de verschillende aspecten ervan.

Tot slot verzoeken de comités de Commissie om – in nauwe samenwerking met de toekomstige voorzitterschappen van de Raad – vanaf 2026 een geschikt en voorspelbaar tijdschema op te stellen voor de publicatie van het voorjaarspakket. Tijdens de cyclus van dit jaar hebben het EMCO en het SPC duidelijk hun ontevredenheid uitgesproken over de late publicatie van het voorjaarspakket op 4 juni, waardoor de in het Verdrag vastgelegde betrokkenheid van de Raad Epsco bij de voorbereiding en goedkeuring van de nieuwe LSA's in gevaar kwam. De vertraging vereiste uitzonderlijke aanpassingen op het niveau van zowel het comité als de Raad, waaronder het uitstel van de zitting van de Raad Epsco, die oorspronkelijk stond gepland voor 12 juni (tot en met 19 juni), en noopte tot speciale regelingen binnen de comités om ervoor te zorgen dat de Epsco-ministers ten minste de werkgelegenheids- en sociale aspecten van de nieuwe LSA's konden goedkeuren. In tegenstelling tot de gangbare praktijk konden de LSA's die onder de gedeelde bevoegdheid van de Raad Epsco en de Raad Ecofin vallen echter niet door de Epsco-ministers worden goedgekeurd en zullen zij rechtstreeks worden aangenomen tijdens de zitting van de Raad Ecofin op 8 juli. Voorts dreigt het verkorte tijdschema voor het onderzoeken van de werkgelegenheids-, vaardigheden- en sociale aspecten van de LSA's de geloofwaardigheid van het proces van het Europees Semester te ondermijnen en negatieve gevolgen te hebben voor zowel de eigen verantwoordelijkheid voor als de kwaliteit van de definitieve aanbevelingen vanwege de beperkte tijd voor echte multilaterale besprekingen.

Deel 2

Beoordeling van de Commissievoorstellen voor de landspecifieke aanbevelingen van 2025

De voorstellen voor de LSA's van 2025 duiden een verschuiving aan van de in 2022 vastgestelde "sobere" aanpak, die verband hield met het alomvattende karakter van de herstel- en veerkrachtplannen, naar een uitgebreidere reeks aanbevelingen. Net als vorig jaar was de Semestercyclus erop gericht om het concurrentievermogen en de welvaart in de Unie te bevorderen door de knelpunten voor duurzame en inclusieve economische groei en productiviteit aan te pakken. Binnen de bevoegdheden van de Raad Epsco heeft dit zich vertaald in talrijke voorstellen voor LSA's die zijn gericht op het aanpakken van tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden en mismatches in vaardigheden, het versterken van onderwijs- en opleidingsstelsels, het bevorderen van de opnemings in het arbeidsproces en een doeltreffend en actief arbeidsmarktbeleid, het verminderen van arbeidsontmoedigende factoren in de belasting- en sociale-uitkeringsstelsels, en het versterken van de stelsels voor sociale bescherming en sociale inclusie. Dit heeft ook geleid tot een aanpak waarbij de nadruk werd gelegd op het verbeteren van het concurrentievermogen terwijl er oog bleef voor de sociale dimensie van de Unie om ervoor te zorgen dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten.

Om de werkgelegenheid verder te stimuleren, worden de lidstaten aangemoedigd om het actieve arbeidsmarktbeleid verder te versterken, onder meer door middel van gerichte maatregelen voor degenen die ondervertegenwoordigd zijn op de arbeidsmarkt, en door hervorming van de belasting- en uitkeringsstelsels. De analyse van de Commissie bevestigt hoe belangrijk het is om de kwaliteit van banen en betere arbeidsomstandigheden te bevorderen, waarbij de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen een cruciale rol zullen spelen, in overeenstemming met de nationale wetten en/of praktijken. Dit wordt essentieel geacht voor het wegnemen van belemmeringen voor arbeidsmarktparticipatie en draagt bij aan de aantrekkelijkheid en het concurrentievermogen van Europa, zoals onlangs ook werd benadrukt in het *advies van het EMCO over de dimensies van de kwaliteit van banen*²⁰.

---

²⁰ Zie het [advies over de dimensies van de kwaliteit van banen](#), dat is opgesteld voor de zitting van de Raad Epsco op 19 juni.

In de nieuwe aanbevelingen werd terecht zeer sterk de nadruk gelegd op onderwijs en de ontwikkeling van vaardigheden als belangrijke aanjagers van een concurrerend en welvarend Europa, waarbij alle lidstaten aanbevelingen op dit gebied kregen. Dit wordt nog bevestigd door recente trends die wijzen op een achteruitgang in basisvaardigheden en de trage vooruitgang bij het vergroten van de deelname aan volwassenenonderwijs. In dit verband worden de lidstaten aangemoedigd om de mogelijkheden voor een leven lang leren uit te breiden, de erkenning van vaardigheden te verbeteren, leerplannen en onderwijsmethoden beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt, en de algemene kwaliteit en inclusiviteit van onderwijs en opleiding te verbeteren. Verschillende voorstellen voor de LSA's zijn dan ook gericht op het verlenen van gerichtere onderwijssteun aan kansarme leerlingen en het versterken van inclusief onderwijs en inclusieve opleiding, terwijl in het onderwijs- en vaardighedenbeleid rekening zou moeten worden gehouden met de toenemende vraag naar geavanceerde en STEM-vaardigheden – met name in strategische sectoren die verband houden met innovatie en de groene en de digitale transitie – en de huidige en toekomstige tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden en mismatches in vaardigheden verder zouden moeten worden aangepakt.

Op het gebied van sociale inclusie en sociale bescherming, met name pensioenen, gezondheidszorg en langdurige zorg, is in de voorstellen voor de LSA's van 2025 passende aandacht besteed aan zowel de toereikendheid als de houdbaarheid van de begroting. De lidstaten wordt aanbevolen hun pensioenstelsels te hervormen – en daarnaast maatregelen te nemen die gericht zijn op het verlengen van het arbeidsleven – en de efficiëntie en doeltreffendheid van andere uitkeringen op het gebied van sociale bescherming en sociale inclusie te verbeteren. Tegelijkertijd moeten zij de toegang tot essentiële en sociale diensten – waaronder de gezondheidszorg en langdurige zorg – verruimen door ook rekening te houden met regionale verschillen. Als reactie op demografische verschuivingen en de daarmee gepaard gaande toenemende vraag naar gezondheidszorg en langdurige zorg wordt een overgang naar preventieve, op de gemeenschap gebaseerde benaderingen als essentieel beschouwd. Wat armoede betreft, en met name kinderarmoede, wordt de lidstaten aanbevolen deze uitdagingen aan te pakken, onder meer door de doeltreffendheid, dekking en toereikendheid van sociale overdrachten en sociale bijstand te verbeteren en tegelijkertijd de budgettaire houdbaarheid ervan te waarborgen. In de voorstellen voor de LSA's werd ook gewezen op relevante ontwikkelingen op het gebied van de betaalbaarheid van huisvesting, die de levensstandaard dreigen te ondermijnen.

Ondanks de ad-hocregelingen die nodig waren om de voorstellen voor de LSA's van 2025 af te ronden, zorgden het EMCO en het SPC voor samenwerking met het Comité voor de economische politiek (CEP) en het Economisch en Financieel Comité (plaatsvervangers) (EFC (plaatsvervangers)) zodat een doeltreffend onderzoek van meerdere transversale beleidskwesties mogelijk was. In overeenstemming met de gangbare praktijk vond de bespreking van de LSA's op het gebied van onderwijs, opleiding en vaardigheden plaats in het EMCO, met deelname van afgevaardigden van het Onderwijscomité. De LSA's op het gebied van gezondheid werden besproken in het SPC, waarbij de leden werd verzocht om op nationaal niveau de coördinatie met de betrokken deskundigen te regelen.

Deel 3

Belangrijkste bevindingen over de uitvoering van de landspecifieke aanbevelingen van 2024 en over de stand van de sociale convergentie in de Unie

Multilateraal toezicht is een van de kerntaken van het EMCO en het SPC in het kader van het Europees Semester²¹. Het omvat onder meer²² een diepgaande beoordeling van de hervormingen, investeringen en bredere beleidsmaatregelen naar aanleiding van de LSA's die de Raad in de vorige Semestercyclus heeft gedaan. Als zodanig speelt het multilaterale toezicht een essentiële rol bij het ondersteunen van de beleidsmaatregelen van de lidstaten middels de uitwisseling van beleidskennis en goede beleidspraktijken en middels de bevordering van een gemeenschappelijk inzicht in de landspecifieke uitdagingen, met de bedoeling de Raad op de hoogte te houden.

---

²¹ Voor het EMCO is de uitoefening gebaseerd op de artikelen 148 en 150 VWEU, voor het SPC op artikel 160 VWEU. In de nieuwe [Verordening \(EU\) 2024/1263](#) wordt bevestigd dat het EMCO en het SPC deel uitmaken van de comités die bij het proces van het Europees Semester moeten worden betrokken, met inachtneming van hun respectieve bevoegdheden. Met de twee besluiten van de Raad tot oprichting van de comités ([2015/772](#), tot intrekking van 2000/98 voor het EMCO, en [2015/773](#), tot intrekking van 2004/689 voor het SPC) werden deze comités ook belast met de taak om bij te dragen aan alle aspecten van het Europees Semester op hun respectieve gebieden.

²² De multilaterale toezichtactiviteiten van het EMCO omvatten ook gerichte evaluaties van de uitvoering van bepaalde aanbevelingen van de Raad die onder de bevoegdheid van de Raad Epsco vallen en gericht zijn aan alle lidstaten. In het SPC worden specifieke diepgaande thematische besprekingen georganiseerd of gezamenlijke verslagen uitgebracht ter follow-up van ter zake doende aanbevelingen van de Raad.

In 2025 hebben beide comités de uitvoering van de desbetreffende LSA's voor 2024 beoordeeld en, in het kader van de nieuwe landspecifieke analyse van het kader voor sociale convergentie, ook de tweede landenanalyse van de Commissie inzake sociale convergentie besproken en daaruit conclusies getrokken. Alle landspecifieke evaluaties waren gebaseerd op de rapportages van lidstaten over de meest recente maatregelen, gevolgd door de beoordelingen van die maatregelen door andere lidstaten en de Commissie. De landspecifieke conclusies zijn onderling overeengekomen en als bijlage bij dit advies gevoegd.

3.1. Horizontale bevindingen van het EMCO en het SPC over opwaartse sociale convergentie

Op 13 mei 2025 hebben het EMCO en het SPC een reeks “evaluaties van de sociale convergentie” uitgevoerd, op basis van de analyse van de opwaartse sociale convergentie door de Commissie, overeenkomstig het kader voor sociale convergentie. Deze landspecifieke analyse draagt bij tot de monitoring van ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid, vaardigheden en sociaal beleid in het kader van het Europees Semester, overeenkomstig artikel 148 VWEU. De analyse ondersteunt ook de nationale uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en de verwezenlijking van de EU-kerndoelen en de nationale doelstellingen voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, met inachtneming van de respectieve bevoegdheden en de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid. De evaluaties gaan over de risico's en uitdagingen voor opwaartse sociale convergentie waarmee de lidstaten worden geconfronteerd, zoals onderzocht in de tweede landenanalyse over sociale convergentie, uitgevoerd door de Commissie en gepubliceerd op 11 april²³, evenals – waar relevant – over de uitvoering van de LSA's van 2024 aan deze lidstaten.

---

²³ Zie de [tweede landenanalyse over sociale convergentie van de Commissie, in overeenstemming met het kader voor sociale convergentie](#).

- In een context van sterke en veerkrachtige arbeidsmarkten werd in de tweede analyse van het kader voor sociale convergentie voor 2025 gewezen op **uitdagingen, met name op het gebied van sociale bescherming en inclusie** als gevolg van een aantal verslechterende patronen, en op het gebied van onderwijs en vaardigheden. Er blijven echter ook uitdagingen op de arbeidsmarkt bestaan, met name in verband met de kloof tussen arbeidsparticipatie en werkgelegenheid in bepaalde groepen (vrouwen, jongeren, personen met een handicap, onderdanen van derde landen), aanzienlijke tekorten aan vaardigheden en arbeidskrachten, evenals regionale verschillen die sommige lidstaten treffen. Over het algemeen blijft het behoren tot een bevolkingsgroep in een kwetsbare situatie al te vaak een sterke voorspeller van de resultaten op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt.
- Sommige lidstaten staan voor uitdagingen in verband met aanhoudend **hoge risico's op armoede of sociale uitsluiting** (met name voor sommige groepen), moeilijkheden bij het opzetten van efficiënte socialebeschermingsstelsels die de risico's op armoede doeltreffend tegengaan, en grote inkomensongelijkheid, met name in het licht van de hoge inflatie van de afgelopen jaren die onvermijdelijk een grotere impact heeft gehad op huishoudens met een laag inkomen en huishoudens zonder baan. De kinderarmoede blijft over het algemeen ook hoog, waardoor het van cruciaal belang is de Europese kindergarantie volledig uit te voeren. Andere lidstaten blijven kampen met uitdagingen bij het verbeteren van de toegang tot betaalbare gezondheidszorg en diensten voor langdurige zorg, wat met name van cruciaal belang is in het licht van de vergrijzing. Het waarborgen van toegang tot hoogwaardige maatregelen voor actieve inclusie – samen met toegang tot essentiële en sociale diensten – moet in veel lidstaten een prioriteit blijven, onder meer om ongelijkheden tussen bevolkingsgroepen en regio's weg te werken en de sociale cohesie te versterken. De afgelopen jaren werden er een aantal hervormingen en investeringen gepland of uitgevoerd, met name om de activering van de arbeidsmarkt en de toereikendheid van sociale uitkeringen en pensioenen te bevorderen, evenals de toegang tot betaalbare gezondheidszorg en langdurige zorg uit te breiden. Mogelijke wisselwerkingen tussen adequate financiering en de duurzaamheid van sociale diensten en socialezekerheidsstelsels blijven in dit verband van groot belang, wat pleit voor een doeltreffend en efficiënt ontwerp van het belasting- en uitkeringsstelsel.

- De **deelname van volwassenen aan opleidingen** blijft laag en ver onder de EU-doelstellingen voor 2030, en in veel gevallen ook onder de nationale streefcijfers. Verdere inspanningen om de kwaliteit van en de kansengelijkheid in onderwijs- en opleidingsstelsels te verbeteren en de basisvaardigheden te versterken, lijken dringend noodzakelijk, ook om hardnekkige verschillen in onderwijsresultaten en vaardigheidsniveaus in verband met sociaal-economische omstandigheden aan te pakken. In dit verband blijven personen met een laag vaardigheidsniveau het minst geneigd om deel te nemen aan opleidingsactiviteiten en kunnen zij bijgevolg ook het minst profiteren van de groene en de digitale transitie. Er blijven eveneens uitdagingen bestaan in de aanpak van het voortijdig verlaten van onderwijs en opleiding, een terrein waarop slechts weinig vooruitgang wordt waargenomen. Het verhogen van de capaciteit om in combinatie met andere ondersteunende diensten een goed opgezet en doelgericht **actief arbeidsmarktbeleid** te voeren, blijft essentieel om mensen in kwetsbare situaties en mensen uit ondervertegenwoordigde groepen mondiger te maken en hen de vaardigheden bij te brengen die nodig zijn om de arbeidsmarkt te betreden, er te blijven en er vorderingen te maken, onder meer in het licht van de groene en de digitale transitie.
- De toezegging van de lidstaten om specifieke uitdagingen op het gebied van onderwijs en vaardigheden aan te pakken, is duidelijk: er worden veel hervormingen en lopende programma's uitgevoerd – ook via het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) en de herstel- en veerkrachtfaciliteit – om het niveau van basis- en digitale vaardigheden te verhogen en de stelsels voor beroepsonderwijs en -opleiding en hoger onderwijs te hervormen. Er worden ook maatregelen ingevoerd om de integratie van NEET's en personen met een handicap op de arbeidsmarkt te versterken, onder meer door verdere uitvoering van de jongerengarantie en door stimulansen en voorlichtingscampagnes voor werkgevers. Veel van deze maatregelen bevinden zich echter in het begin van de uitvoeringsfase en het is nog wachten op de resultaten ervan. Uit de evaluaties bleek ook dat het van belang blijft robuuste monitoringinstrumenten te gebruiken en effectbeoordelingen uit te voeren om de **doeltreffendheid van het beleid te beoordelen** en eventuele noodzakelijke aanpassingen vast te stellen, ook tijdens de uitvoering.

3.2. Horizontale bevindingen van het EMCO

Op 19 maart heeft het Comité voor de werkgelegenheid zijn jaarlijkse evaluatie inzake onderwijs en vaardigheden gehouden, met als doel de vooruitgang bij de uitvoering van de desbetreffende LSA's te beoordelen en opkomende uitdagingen aan te pakken die in de werkgelegenheidsprestatie-monitor en het sociaal scorebord zijn vastgesteld. Er vond een thematische bespreking plaats op basis van de belangrijkste bevindingen van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025. Daarnaast vond op 18 maart een gezamenlijke vergadering van het Comité voor de werkgelegenheid en het Onderwijscomité plaats om van gedachten te wisselen over de mededeling van de Commissie over de vaardigheidsunie, het strategisch actieplan voor STEM-onderwijs en het actieplan voor basisvaardigheden, en om casestudy's over het gebruik van artificiële intelligentie in onderwijs- en opleidingsstelsels te bespreken.

- **Het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden** in de EU-landen is in 2024 licht afgenomen, maar blijft hoog, met name in een aantal voor de groene en de digitale transitie belangrijke sectoren, zoals STEM-sectoren, en in de sectoren die het zwaarst worden getroffen door een vergrijzende bevolking, zoals de zorgsector. In een context van vertragende economieën maar sterke arbeidsmarkten is het hardnekkige tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden een duidelijk bewijs dat structurele mismatches in vaardigheden een negatief effect hebben op de arbeidsmarkten in de EU.
- De EU haalt de **streefcijfers voor volwasseneneducatie voor 2030** nog lang niet, aangezien slechts drie lidstaten hun nationale streefcijfers al hebben gehaald. Er zijn dan ook aanzienlijke en versnelde inspanningen nodig om de streefcijfers voor 2030 te halen. Het beleid moet er met name op gericht zijn de deelname aan volwasseneneducatie te verbeteren voor personen die niet deelnemen aan de arbeidsmarkt, personen met een laag of gemiddeld opleidingsniveau en personen ouder dan 55 jaar, die momenteel minder aan opleidingen deelnemen.
- Op EU-niveau is er beperkte vooruitgang geboekt op het gebied van **digitale vaardigheden**: in 2023 beschikte iets meer dan de helft van de Europese burgers tussen 16 en 74 jaar over ten minste digitale basisvaardigheden. Toch zijn er aanzienlijke verschillen tussen de lidstaten en zijn de digitale vaardigheden van jongeren zorgwekkend afgenomen.

- Het aantal inschrijvingen voor **voor- en vroegschoolse educatie en opvang** is de afgelopen tien jaar toegenomen en zeven lidstaten hebben de doelstelling voor 2030 gehaald. Toch blijven er aanzienlijke verschillen bestaan tussen EU-landen en tussen sociaal-demografische groepen, waarbij vooral mensen uit kansarme sociaal-economische milieus en mensen in afgelegen gebieden in het nadeel zijn.
- De **basisvaardigheden** verslechteren op zorgwekkende wijze, waarbij het aandeel leerlingen dat ondermaats presteert op het gebied van leesvaardigheid, wiskunde en wetenschap in de meeste lidstaten toeneemt. Een kansarme sociaal-economische achtergrond blijft de belangrijkste voorspeller van ondermaatse prestaties, waarbij de kloof met bevoorrechte leerlingen groter wordt. De kwaliteit van het onderwijs wordt op de proef gesteld door hardnekkige lerarentekorten, die in de STEM-opleidingen en op scholen met een kansarme leerlingenpopulatie nog nijpender zijn.
- Anderzijds ligt de EU op schema om de **doelstelling inzake tertiair onderwijs** te halen, maar moet de relevantie van het hoger onderwijs voor de arbeidsmarkt nog worden verbeterd om tekorten aan vaardigheden op verschillende gebieden en genderkloven aan te pakken. Dit is met name relevant voor STEM-richtingen, waar meisjes nog steeds ondervertegenwoordigd zijn. In dit verband blijven de lidstaten zich sterk inzetten om onderwijsresultaten en kansengelijkheid te verbeteren, leerplannen beter af te stemmen op de behoeften van de arbeidsmarkt, de vaardigheden van de beroepsbevolking verder te ontwikkelen en de deelname van volwassenen aan onderwijs te vergroten. Verscheidene lidstaten hebben belangrijke hervormingen doorgevoerd, waaronder de modernisering van de leerplannen en de versterking van het beroep van leraar, maar de resultaten daarvan moeten nog zichtbaar worden.
- Er worden over de hele linie maatregelen genomen om **de beschikbaarheid van bij- en omscholingsprogramma's verder uit te breiden, gerichte steun voor werkzoekenden te verbeteren en leerplannen voor beroepsonderwijs en -opleiding aan te passen aan de behoeften van de arbeidsmarkt**. Toch is het in veel gevallen nodig deze inspanningen nog op te voeren en met krachtiger beleid te komen om arbeidsmobiliteit te bevorderen, geschoolde onderdanen van derde landen aan te trekken, de verslechtering van de basis- en digitale vaardigheden tegen te gaan en, in voorkomend geval, het toenemende tekort aan leerkrachten aan te pakken.

- Het sterke causale verband tussen sociaal-economische achtergrond en lage onderwijsresultaten, verminderde deelname aan opleidings- en leeractiviteiten en slechte vooruitzichten op de arbeidsmarkt maakt dat de EU en de lidstaten meer inspanningen moeten leveren om ervoor te zorgen dat iedereen al op jonge leeftijd **toegang heeft tot onderwijs en opleiding van hoge kwaliteit**.
- Een **grondige effectbeoordeling** van de maatregelen die zijn uitgevoerd om de uitdagingen waarmee de lidstaten worden geconfronteerd aan te pakken, is van cruciaal belang. Op die manier kunnen de meest geslaagde maatregelen worden voortgezet na het verstrijken van de looptijd van het ESF+ en de herstel- en veerkrachtfaciliteit, die momenteel de overgrote meerderheid van de maatregelen financieren.

Op 2 en 3 april heeft het EMCO zijn jaarlijkse evaluatie gehouden over actief arbeidsmarktbeleid, belasting op arbeid en arbeidsmarktsegmentatie, met als doel de vooruitgang bij de uitvoering van de desbetreffende LSA's te beoordelen en nieuwe uitdagingen aan te pakken die in de werkgelegenheidsprestatie-monitor en het sociaal scorebord zijn vastgesteld. Naast de landspecifieke evaluaties vond er ook een thematische bespreking plaats op basis van de belangrijkste bevindingen van het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2025. De vicevoorzitter van het netwerk van ODA's werd ook verzocht het EMCO op de hoogte te brengen van de activiteiten van de ODA's in de lidstaten.

- Hoewel de arbeidsmarkt in 2024 sterk bleef, is er nog steeds ruimte om het **werkgelegenheidspotentieel van mensen uit kansarme groepen** te ontsluiten; zij worden nog steeds geconfronteerd met uitdagingen bij het betreden van en aanwezig blijven op de arbeidsmarkt. Dit is met name van belang om de nog steeds grote tekorten aan arbeidskrachten aan te pakken en, op langere termijn, om de daling van de bevolking in de werkende leeftijd als gevolg van demografische trends te compenseren.
- Hoewel de lidstaten hun inspanningen voor een doelgericht actief arbeidsmarktbeleid opvoeren, onder meer door middel van werkgelegenheidssubsidies en de versterking van de capaciteit en dienstverlening van ODA's, blijven de **uitgaven voor actief arbeidsmarktbeleid** in sommige landen laag.
- Er zijn ook **genderverschillen** waar te nemen, waarbij de kans dat vrouwen aan activeringsmaatregelen deelnemen kleiner is. Er zijn meer inspanningen nodig om de dekking van maatregelen voor actief arbeidsmarktbeleid uit te breiden, met name voor mensen in kwetsbare situaties en kansarme groepen.

- Onvrijwillig tijdelijk en deeltijdwerk, zwartwerk, schijnzelfstandigheid en nieuwe vormen van werk blijven bijdragen aan de **segmentatie van de arbeidsmarkt**, wat voor lacunes in de toegang tot sociale bescherming zorgt en ook gevolgen heeft voor loopbaanontwikkeling en de ontwikkeling van vaardigheden.
- Hoewel het **aandeel tijdelijke banen** in 2024 is gedaald, blijft het lage percentage mensen dat de overgang maakt naar arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur en het hoge percentage onvrijwillig tijdelijke werknemers een zorgpunt in veel lidstaten.
- De **afname van onvrijwillig deeltijdwerk** in bijna alle EU-landen wordt positief onthaald. Toch werkt in sommige lidstaten nog steeds meer dan 40 % van de mensen onvrijwillig minder uren, met name vrouwen.
- Er is een brede bereidheid merkbaar om institutionele factoren aan te pakken, waaronder de **belasting- en arbeidsbeschermingswetgeving**, die segmentering van de arbeidsmarkt vaak in de hand werken, en om de overgang naar arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur te stimuleren. Er worden ook maatregelen genomen om nieuwe vormen van werk, zoals hybride werken en telewerken, in wetgeving op te nemen.
- In veel lidstaten blijft er veel ruimte voor verbetering inzake het **verschuiven van belasting op arbeid naar andere belastinggrondslagen** en inzake het herzien van de opzet van belasting- en uitkeringsstelsels om een hogere arbeidsmarktparticipatie en langere werktijden te stimuleren.
- De **opzet van belasting- en uitkeringsstelsels** moet nog worden verbeterd in veel Europese landen, waar nog steeds maatregelen bestaan die inactieven, werklozen, laagbetaalde werknemers en tweede verdieners ontmoedigen om te werken. Deze slechte opzet is ook een van de oorzaken van genderongelijkheden op de arbeidsmarkt en heeft een sterke invloed op de werkkeuzes binnen huishoudens, met name die van tweede verdieners.
- Daarnaast is het zo dat, aangezien **zorgtaken** onevenredig vaak op de schouders van vrouwen terechtkomen, de arbeidsparticipatiekloof tussen mannen en vrouwen in veel landen vergroot wordt door het gebrek aan adequate voorzieningen voor voor- en vroegschoolse educatie en langdurige zorg.

3.3. Horizontale bevindingen van het SPC

Tijdens de cyclus van het Europees Semester 2025 heeft het SPC op 10 en 11 april elf landspecifieke aanbevelingen (LSA's) geëvalueerd op beleidsterreinen die onder zijn bevoegdheid vallen, waarbij specifieke uitdagingen op het gebied van pensioenen, gezondheidszorg, langdurige zorg en sociale bescherming en sociale inclusie aan bod kwamen.

Alle landspecifieke evaluaties waren gebaseerd op de rapportages van lidstaten over de meest recente maatregelen, gevolgd door de beoordelingen van die maatregelen door andere lidstaten en de Commissie. De landspecifieke evaluaties werden aangevuld met verschillende horizontale elementen van de multilaterale toezichtsexercitie, waarbij werd voortgebouwd op de overeenkomstige thematische besprekingen die tijdens de vergaderingen van het SPC plaatsvonden. Zo hield het SPC in maart een diepgaande thematische bespreking over “integratie van beleid ter ondersteuning van de economische activiteit van ouderen”, met betrekking tot het pensioenbeleid. In april hield het SPC dan weer een tripartiete bespreking om de uitvoering van het actieplan van 2024 inzake tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden in de EU te evalueren. Het accent van de bespreking lag op twee gebieden: enerzijds sociale bescherming en sociale inclusie, anderzijds langdurige zorg en gezondheidszorg. Er werd van gedachten gewisseld over beleidsontwikkelingen om de activering van ondervertegenwoordigde groepen te ondersteunen en over de aanpak van tekorten aan arbeidskrachten in de langdurige zorg en gezondheidszorg. De horizontale bevindingen zijn gebaseerd op de workshops van de landenevaluaties en op de conclusies van de genoemde thematische besprekingen.

De conclusies van de besprekingen waren dat, wat actief ouder worden betreft, de lidstaten in hun beleid inzetten op:

- **stimulansen om het beroepsleven te verlengen**/betere stimulansen om de pensionering uit te stellen, door betere opbouwpercentages + extra bonussen/pensioenuitkeringen voor oudere werknemers die na de wettelijke pensioenleeftijd op de arbeidsmarkt blijven;

- **flexibele opties richting pensionering**: de mogelijkheid om inkomen uit werk te combineren met pensioenuitkeringen, en het faciliteren van een geleidelijk pensioneringspad door het aantal werkuren geleidelijk terug te brengen of door over te stappen op deeltijdwerk in de jaren vóór de pensionering;
- **aangepaste drempels** waaronder aanvullend inkomen geen invloed zal hebben op pensioenuitkeringen, om belemmeringen voor de combinatie van inkomen uit werk met pensioen weg te nemen, een combinatie die wordt ontmoedigd wanneer aanvullend inkomen volledig wordt belast of socialezekerheidsbijdragen volledig moeten worden voldaan;
- ondersteuning voor **arbeidsmarktgerichte opleidingen en kwalificaties** in het kader van een actief arbeidsmarktbeleid voor werkloze oudere werknemers en oudere werknemers die met ontslag worden bedreigd, en als onderdeel van regelmatige bijscholing gedurende het hele leven;
- **loonsubsidies en gesubsidieerde werkgelegenheid** ter ondersteuning van de re-integratie van oudere werknemers, en regelingen voor terugkeer naar het werk na een langdurige werkonderbreking als gevolg van gezondheidsproblemen teneinde te vermijden dat mensen de arbeidsmarkt vroegtijdig verlaten;
- **duurzame praktijken op de werkplek** om belemmeringen voor de participatie van oudere werknemers op meerdere gebieden aan te pakken: facilitatoren op de werkplek, digitale vaardigheden/gebruik van digitale technologieën, hybride werk en telewerk, goede HR-praktijken en slim leeftijdsmanagement, naast gerichte maatregelen om discriminatie op grond van leeftijd aan te pakken en een billijke behandeling van oudere werknemers te bevorderen;
- **sociale dialoog en collectieve onderhandelingen** om ervoor te zorgen dat oudere werknemers rechten hebben die verder gaan dan de wettelijke minima, met inbegrip van bescherming tegen ontslag, bevordering van veiligheid op het werk en vermindering van fysieke en psychosociale risico's, verstrekking van extra jaarlijkse verlofdagen, op anciënniteit gebaseerde salarissen en extra rechten op zorgverlof.

In het algemeen luiden de conclusies van de bespreking over actief ouder worden als volgt:

- Het **veranderen van het narratief en de mentaliteit** met betrekking tot de vergrijzing is van fundamenteel belang, zowel voor individuele beslissingen als voor doeltreffende beleidsmaatregelen. Ouderen moeten, gezien hun betere gezondheid en een hogere levensverwachting, worden gezien als een troef en niet als een last voor de samenleving.
- De mentaliteit moet worden veranderd, **zowel voor individuele beslissingen als voor doeltreffende beleidsmaatregelen**. Op individueel niveau moet het zelfbewustzijn van ouderen en het beeld dat ze hebben over hun eigen capaciteiten worden versterkt, via een op maat gesneden bij- en omscholingsbeleid waardoor ze zich beter kunnen aanpassen aan de veranderende arbeidsmarkt en digitale omgeving.
- Wat de **gezondheidsgerelateerde uitdagingen** betreft, waarvoor veel aandacht was, zijn preventie van arbeidsongeschiktheid, aanpassingen op de werkplek en beleidsmaatregelen voor terugkeer naar het werk na langdurige ziekte, van essentieel belang.
- Bij **stimulansen om het beroepsleven te verlengen** moet rekening worden gehouden met de uiteenlopende capaciteiten van de verschillende beroepsgroepen. Dit impliceert dat pensionering moet worden gezien als een proces en dat het nodig is de pensioentrajecten op de verschillende loopbaanprofielen af te stemmen.
- In de **leeftijdsgroep van 60 tot 64 jaar** zouden meer mensen aan het werk kunnen. Vooral bij vrouwen is er **onbenut potentieel**. Er zijn maatregelen nodig om in te spelen op de noden rond zorgtaken, bijvoorbeeld flexibele werktijden, gedeeltelijke pensioenregelingen en facilitering van re-integratie na zorgpauzes.
- Het **“beleidspakket” moet pensioenbeleid, gericht actief arbeidsmarktbeleid, sociaal beleid en gendergelijkheidsbeleid integreren, evenals op maat gesneden bedrijfsbeleid en -praktijken**, waaronder op de werkplek gebaseerd leeftijds- en preventief gezondheidsmanagement, activiteiten van sociale partners, en de verlening van gezondheids- en zorgdiensten.

Wat de uitdagingen in verband met tekorten aan arbeidskrachten betreft, passen de lidstaten beleidsmaatregelen toe om:

- **de coördinatie met relevante dienstverleners te verbeteren** en de toegang tot ondersteunende en essentiële diensten voor ontvangers van een minimuminkomen te vergemakkelijken. Er zijn bijvoorbeeld gateway- of éénloketsystemen opgezet tussen ODA's en instanties die uitkeringen verstrekken (nationale instellingen voor sociale zekerheid/bijstand) voor werkzoekenden en mensen die uitdagingen ondervinden bij hun sociale en professionele integratie. In andere gevallen hebben de ODA's hun samenwerking op regionaal en nationaal niveau versterkt door de partnerschappen met gemeenten, ngo's en dienstverleners, zoals gezondheidscentra, te versterken;
- **de sociale steunregelingen voor toegang tot ondersteunende en essentiële diensten te versterken**, met betere toegang tot onderwijs- en opleidingsmogelijkheden, loopbaanbegeleiding en sociale begeleiding, waaronder budgetbeheer om schulden te voorkomen. Sommige lidstaten hebben bepalingen ingevoerd om de flexibiliteit bij het combineren van werken en sociale uitkeringen onder bepaalde voorwaarden te vergroten, terwijl andere lidstaten maatregelen hebben genomen of gepland om de arbeidsprikkels voor ontvangers van een minimuminkomen te verbeteren.

Conclusies

- Wat actieve inclusie betreft, werd de focus op **gecoördineerde benaderingen** bevestigd; samenwerking en integratie van de ODA's met andere (sociale) dienstverleners voor het verlenen van geïntegreerde en gepersonaliseerde steun is van cruciaal belang.
- Activering is niet alleen relevant vanuit een economische logica, maar ook voor de sociale cohesie.
- Een minimuminkomen **mag niet leiden tot een armoedeval**, en er is behoefte aan ondersteunende diensten voor arbeidsvoorziening en gerichte opleiding, verstrekt in samenwerking met de sociale partners.
- Het is belangrijk **stereotypen te bestrijden** om te zorgen voor de activering van vrouwen, mensen met een migratieachtergrond en Roma.
- Tot slot werd in de bijdragen benadrukt dat de overgang van werkloosheid en inactiviteit naar werk moet leiden tot tewerkstelling in **hoogwaardige banen, met inkomenszekerheid**, waarbij onzekerheid en armoede onder werkenden moet worden voorkomen.

- In de sectoren **langdurige zorg en gezondheidszorg** is een **adequaat en duurzaam personeelsbestand** van wezenlijk belang, met onder meer aandacht voor betere lonen en andere maatregelen om het lichamelijk en geestelijk welzijn te bevorderen.
- Om tekorten in de betrokken sectoren aan te pakken, zijn acties nodig om **jongeren aan te trekken**, met gericht initieel onderwijs en gerichte initiële opleidingen, terwijl de bestaande beroepsbevolking ook relevante gerichte en voortdurende bij- en omscholing moet krijgen, met veel aandacht voor digitale vaardigheden.
- Het uitvoeren van zorgtaken is fysiek zeer belastend. Het verhoogt het risico op beroepsziekten, waaronder spier- en skeletaandoeningen en psychologische aandoeningen. Daarom moet het beleid, met name op het gebied van **gezondheid en veiligheid**, gericht zijn op een preventieve aanpak.
- De **investeringsbehoeften** in deze sectoren zijn cruciaal: kleine proefprojecten moeten worden opgeschaald en het potentieel van nieuwe technologieën en innovaties (bijvoorbeeld digitale medische apparaten en telegeneeskunde) moet ten volle worden benut.
- **Territoriale ongelijkheden** bij de toegang tot diensten zijn een probleem dat met passende maatregelen moet worden opgelost. De lidstaten hebben melding gemaakt van verschillende innovatieve benaderingen, zoals mobiele klinieken, telegeneeskunde en het delegeren van taken van artsen naar apothekers en verpleegkundigen.

Bijlagen:

1. Landspecifieke conclusies van de evaluaties van de sociale convergentie van het EMCO-SPC van 2025.
2. Landspecifieke conclusies van de bij het multilaterale toezicht verrichte evaluaties van het EMCO van 2025
3. Landspecifieke conclusies van de multilaterale uitvoeringsevaluaties van het SPC van 2025.